

สอนอย่างไร ให้ได้ผลพัฒนา

ชัยพจน์ รักราม*

ครูในปัจจุบันนี้ได้พัฒนาเทคนิคการสอนไปมาก หลากหลาย สามารถนำมารวบรวมเป็นผลงานทางวิชาการได้ แต่ครูไม่แน่ใจว่าจะนำมาประมวลได้อย่างไรให้เป็นระบบ ผู้เขียนขอเสนอวิธีง่ายๆ ที่เรียกว่า วิจัยในชั้นเรียน ครูที่มีลูกศิษย์ในชั้นเพียง 10-20 คนก็ดำเนินการได้

การเรียนการสอนในชั้นเรียนคือกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน บทบาทของครู คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรให้กับนักเรียนทั้งชั้น การสอนคงไม่ใช่เรื่องยากเลย ถ้านักเรียนทั้งหมดมีพื้นฐานความรู้เหมือนกันมีความสามารถทัดเทียมกัน และพร้อมจะเรียนรู้ได้จากวิธีการสอนของครูคนเดียวได้ตลอดเวลา แต่ในความเป็นจริงนักเรียนทั้งชั้นมีความรู้ความสามารถพื้นฐานแตกต่างกันจึงมักเกิดปัญหาในการเรียนการสอนกับครู ครูจึงควรเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม กับนักเรียนโดยส่วนรวมครูต้องพยายามคิดค้นวิธีสอน สื่อตลอดจนเครื่องมือใหม่ๆ มาช่วยในการเรียนการสอน เพื่อแก้ปัญหาและเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

การสอนในชั้นเรียนไม่ใช่การบอกหนังสืออย่างเดียวการสอนในห้องเรียนซึ่งครูจะต้องจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนทั้งชั้นซึ่งมีความสามารถพื้นฐานแตกต่างกันออกไป ทำให้บางครั้งเกิดปัญหาให้กับผู้สอนที่ต้องจัดกิจกรรมหลากหลายสนองต่อผู้เรียนแต่ละคน การสอนควบคู่กับการสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนในชั้นมาวิเคราะห์ศึกษาสภาพ จึงเป็นสิ่งจำเป็นต้องดำเนินการตลอดเวลา การวิจัยในชั้นเรียนจะเริ่มขึ้นหลังจากครูสรุปได้ว่าปัญหาคืออะไร เกิดที่ไหน และมีแนวทางจะแก้ปัญหาได้อย่างไรกล่าวคือครู คิดหาวิธีแก้ปัญหาทดลองใช้จนได้ผลแล้วพัฒนาเป็นนวัตกรรม สามารถนำไปเผยแพร่ได้ต่อไป

การวิจัยในชั้นเรียนคือ การพัฒนาทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพได้อย่างเหมาะสมเกิดประสิทธิผล มีประสิทธิภาพที่สุดในชั้นเรียน เพราะการวิจัยในชั้นเรียนไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการค้นหาคำตอบอย่างเป็นระบบ หรือ เป็นแค่ศึกษาหาคำตอบโดยอาศัยวิธีที่น่าเชื่อถือได้เท่านั้น แต่ยังเน้นที่การแก้ปัญหาในชั้นเรียนอีกด้วย

กล่าวโดยสรุป การวิจัยในชั้นเรียนควรมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งคือ

1. เป็นการวิจัยจากปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเกี่ยวกับการเรียนการสอน

2. ทำการวิจัยเพื่อนำผลวิจัยไปพัฒนาการเรียนการสอน

3. ทำการวิจัยควบคู่กับการเรียนการสอน คือสอนไปวิจัยไปแล้วนำผลการวิจัยไปใช้แก้ปัญหาในห้องเรียน ทำการเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น

เพื่อให้เห็นตัวอย่างเชิงรูปธรรมในการคิดค้นนวัตกรรม การเสนอรายงานผลการทดลองที่ใช้ได้ดีแล้วจากงาน 4 ประเภท คือ ประเภท ชุดการสอน บทเรียนสำเร็จรูปเอกสารประกอบการสอน และแบบฝึกหัด-คู่มือการใช้ ดังนี้

ประเภทนวัตกรรมที่ครูพัฒนาขึ้น	รายงานผลโดยการวิจัยในชั้นเรียน
ครูพัฒนาชุดการสอนขึ้นมาใช้แก้ปัญหาคณิตศาสตร์ กลุ่ม สปช. ชั้น ป.6	รายงานการพัฒนาและผลการใช้ชุดการสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ครูพัฒนาบทเรียนสำเร็จรูปการเรียนคณิตศาสตร์แผนใหม่นักเรียนชั้น ม.1	รายงานผลการจัดทำและการใช้บทเรียนสำเร็จรูปการเรียนคณิตศาสตร์ ชั้น ม.1
ครูพัฒนาเอกสารประกอบการเรียน 'แกะสลักของอ่อน' และ 'การจักสาน'	รายงานการสร้างและผลการใช้เอกสารประกอบ 'แกะสลักของอ่อน' และ 'การจักสาน'
ครูพัฒนาแบบฝึกหัดการเรียงความเล่ม 1-2 ชั้น ป.4 และคู่มือการใช้แบบฝึกหัดการเขียนเรียงความ	รายงานผลการพัฒนาความสามารถในการเขียนเรียงความนักเรียน ป.4 โดยใช้แบบฝึกหัด

ขอบเขตการทำวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียนคือการวิจัยโดยครูผู้สอนในห้องเรียน ทำกับนักเรียน เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนในวิชาที่ครูรับผิดชอบ

ขอบเขตในการทำวิจัยในชั้นเรียนนั้นจะให้ความสำคัญกับการคิดค้นพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

1. สื่อการเรียนการสอนที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ (Invention)
2. กิจกรรมการพัฒนา หรือเทคนิควิธีสอน (Instruction)

การกระตุ้นให้ครูหันมาสนใจทำการวิจัยในชั้นเรียนมากขึ้นนั้น ต้องสร้างภาพลักษณ์

อันชัดเจนว่าผลที่คาดว่าจะได้รับนั้นมีอะไรบ้าง เช่น การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักเรียนในทางที่ดีขึ้น ลดปัญหาในชั้นเรียน เช่น นักเรียนพูดคำความกล้าไม่ถูกต้องใช้ตัว ร เป็น ล ความพึงพอใจของครูที่สามารถลดเวลา การสอน การพูดเป็นต้น

การวิเคราะห์ปัญหาในชั้นเรียนเพื่อนำไปสู่การวิจัยนั้นควรมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ กล่าวคือคำนึงถึงปัญหา 3 ชั้นตอน ได้แก่

1. ปัญหาในชั้นผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์
2. ปัญหาในชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ปัญหาในชั้นการเตรียมการสอน

1. ปัญหาในชั้นผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์

ปัญหาในชั้นผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ หมายถึงความสามารถและคุณลักษณะของนักเรียนที่เกิดขึ้น ตัวอย่างที่คาดหวังไว้ 3 ด้านใหญ่ๆ คือ ความรู้ (Cognitive) ทักษะ (Psychomotor) และเจตคติ (Affective)

ตัวอย่างปัญหาในชั้นผลสัมฤทธิ์จากการเรียนการสอน ได้แก่

1. นักเรียนมีความสามารถในการทำโจทย์ปัญหาต่ำ (ความรู้)
2. นักเรียนส่วนใหญ่ในชั้นมีอัตราเร็วในการอ่านต่ำ (ทักษะ)
3. นักเรียนยังไม่ได้ปฏิบัติตนเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดให้เป็นนิสัย (เจตคติ)
4. นักเรียนไม่ชอบเรียนคณิตศาสตร์(เจตคติ)

2. ปัญหาในชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ปัญหาในชั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การที่กิจกรรมการเรียนการสอนของครูที่ใช้จัดวิทยาการการเรียนรู้ มีเทคนิควิธีการสอนหลากหลาย ใช้สื่อการสอนอย่างเหมาะสม และมีการวัด-ประเมินผล อย่างต่อเนื่องนำผลการวัดไปวิเคราะห์ปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นหรือวิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาก็คงพบปัญหาที่จะนำไปวิจัยในชั้นเรียนได้ เช่น การที่นักเรียนไม่ชอบเรียนคณิตศาสตร์นั้น อาจมีสาเหตุในชั้น 'กิจกรรมการเรียนการสอน' ดังนี้

1. วิชายาก ครูจึงสอนอย่าง เคร่งเครียด จริงจัง นักเรียนไม่สนุก
2. ครูใช้สื่อน้อยไป ไม่เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ และความสามารถของนักเรียน
3. ครูไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนเรียนด้วยการสัมผัสอุปกรณ์ด้วยตนเอง เพราะอุปกรณ์มีน้อย ทำให้นักเรียนได้เพียงแต่ดูครูทำ
4. ครูทำโทษนักเรียนทุกครั้งที่นักเรียนตอบผิด แต่น้อยครั้งที่ชมเชยเมื่อนักเรียนตอบถูก
5. ครูให้การบ้านนักเรียนมากเป็นประจำทำให้นักเรียนเบื่อ
6. ครูไม่ได้ตรวจสอบความรู้เดิมของนักเรียนก่อนสอน ทำให้ สิ่งที่สอนนักเรียน

ก่อนสอน ทำให้สิ่งที่สอนไม่เชื่อมกับพื้นฐานของเด็ก

7. ครูไม่ได้จัดโอกาสให้เด็กเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เรียนรู้ด้วยตนเองแต่เน้นให้เด็กรับหรือจำสิ่งที่ครูเสนอให้ฝ่ายเดียว

3. ปัญหาในชั้นการเตรียมการสอน

ปัญหาในชั้นการเตรียมการสอน หมายถึง การเตรียมความพร้อมของครูก่อนจะเข้าสอนการเตรียมแผนการสอนอุปกรณ์ สื่อการสอนที่เทียบพร้อมทั้งปริมาณและคุณภาพ ปัญหาในชั้นเตรียมอาจส่งผลกระทบต่อปัญหาในชั้นการสอน

ตัวอย่างการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียน 2 วิชา

วิชาที่ 1 ภาษาไทย

ชั้นการวิเคราะห์ปัญหา ครูต้องหมั่นสะสมข้อมูลนักเรียนแต่ละคนในแต่ละคาบที่เข้าสอนว่ามีความบกพร่องที่ใด การสะสมข้อมูลอาจทำได้หลายวิธี เช่น จากการให้นักเรียนตอบคำถามจากการตรวจแบบฝึกหัดและจากการให้นักเรียนทำข้อทดสอบที่ครูสร้างขึ้นเอง โดยมีการบันทึกในแบบฟอร์มที่จัดเตรียมไว้

เมื่อครูสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ถูกต้อง แน่ใจแล้วครูจะได้หาทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมโดยการศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตร อ่านตำราการสอนภาษาไทย แล้วเริ่ม พัฒนา 'ชุดการสอน....' ขึ้น

ตัวอย่างแบบฟอร์มสำหรับบันทึกปัญหานักเรียน

ชื่อนักเรียน	ปัญหาที่พบ				
	เรื่อง การอ่านคำที่มีตัวสะกด	เรื่อง การอ่านคำควบกล้ำ	เรื่อง การเขียนคำที่มีตัวสะกด	เรื่อง การเขียนประโยค	เรื่อง.....
1.	1	1		1	/
2.	1	1		1	/
3.		1	1		/
4.		1	1	1	/
5.		1	1	1	/
6.		1			/
รวม	2	6	3	4	

เรื่องการอ่านคำควบกล้ำดูจะเป็นปัญหากับนักเรียนมากที่สุดรองลงมาคือการเขียนประโยค การเขียนตัวสะกดเป็นปัญหาระดับปานกลางสำหรับการอ่านคำที่มีตัวสะกดนั้นยังพบว่านักเรียนอ่อนในชั้นเพียง 2 คนซึ่งครูควรเอาใจใส่เป็นพิเศษ

วิชาที่ 2 การงานพื้นฐานอาชีพ

ขั้นการวิเคราะห์ปัญหาอาจใช้การวิจัยทดลอง เปรียบเทียบนักเรียนที่เรียนโดยการสอนปกติกับนักเรียนที่เรียนโดยใช้ใบงาน/ใบความรู้ เพื่อต้องการรู้ว่ามีนักเรียนแต่ละกลุ่มมีเจตคติต่อการเรียนวิชาการงานและมีผลสัมฤทธิ์ของแต่ละกลุ่มแตกต่างกันหรือไม่ ถ้าผลการวิจัยสรุปออกมาว่าแตกต่างและการสอนโดยใช้ใบงาน/ใบความรู้เป็นสื่อได้ผลดีกว่านักเรียนมีค่าเฉลี่ยของเจตคติ และผลสัมฤทธิ์สูงกว่าแล้ว

ครูก็ต้องศึกษาหาทางเลือกเหมาะสมจากคู่มือการใช้หลักสูตรวิชาอาชีพ ศึกษาการพัฒนาใบงาน/ใบความรู้ศึกษางานวิจัยที่เคยมีผู้อื่นทำมาแล้ว จากนั้นจึงเริ่มวางแผนพัฒนา 'ใบงาน และคู่มือการใช้สอนวิชาการงานอาชีพ' ลองทำไป ใช้ไปเรื่อยๆ ทีละบท ทีละตอน ประกอบการสอนไป ตรวจสอบผลปรับปรุงไปในตัว จนมั่นใจว่าได้คุณภาพแล้วค่อยนำไปใช้จริงกับนักเรียนในปีถัดไป เมื่อทำจนได้ผลดีก็ส่งพิมพ์รายงานผลการวิจัย คู่มือการใช้และตัวนวัตกรรมออกเผยแพร่ต่อไป

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ขอบเขตการวิจัยในชั้นเรียนคือ 'การพัฒนาคุณภาพการสอนของครู การเรียนของนักเรียน โดยครูเป็นผู้ดำเนินการกับนักเรียนในชั้นเรียน และทดลองกับวิชาที่ครูสอน นั้นเอง

คุณค่าและความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน

การที่ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีกับวงการศึกษ เพราะคุณค่าหรือผลงานจากการคิดค้นนวัตกรรมการศึกษาขึ้นมาใช้ได้นั้น จะก่อประโยชน์ต่อบุคลากรและหน่วยงานทางการศึกษาดังนี้

1. นักเรียน

นักเรียนในชั้นเรียนมีความรู้ความสามารถพื้นฐานแตกต่างกัน บางคนเรียนรู้ได้เร็วก็ไม่สร้างปัญหาให้กับครูผู้สอน แต่นักเรียนที่เรียนช้าและครูยังใช้รูปแบบการสอนแบบเดียวแล้วนักเรียนกลุ่มนี้จะเรียนตามไม่ทันและอาจสร้างปัญหาให้กับโรงเรียนและสังคมส่วนรวม การที่ครูไม่วางเฉยแต่ได้ใช้ความพยายามวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาอย่างมีหลักการแล้วคิดหาทางแก้ปัญหาในสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม นักเรียนให้ดีขึ้น นักเรียนเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียน จนในที่สุดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับเป็นที่น่าพอใจ และไม่มีปัญหาการเรียนอีกต่อไป

2. ครู

ครูมีการวางแผนการทำงานอย่างมีระบบ คือ การวางแผนทำงานประจำ ได้แก่ วางแผนการสอนเลือกวิธีสอนที่เหมาะสม ประเมินผลการทำงานเป็นระยะโดยมีเป้าหมายชัดเจน จะทำอะไรกับใคร เมื่อไรด้วยเหตุผลอะไร และทำให้ทราบผลการกระทำว่าบรรลุ

เป้าหมายเพียงใดได้อย่างไร โดยการทําวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูได้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อหาทางแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมในการคิดแก้ปัญหา บางครั้งนวัตกรรมชิ้นแรกอาจมีข้อบกพร่องแต่เมื่อได้มีการปรับปรุงอยู่เสมอก็สามารถพัฒนาเป็นผลงานที่มีประโยชน์เป็นที่ยอมรับได้

3. โรงเรียน

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มครูมากขึ้น ทั้งในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ภายในหมวดวิชาและระหว่างหมวดวิชา ตั้งแต่การร่วมกันคิดหาปัญหา การวิเคราะห์หาสาเหตุ การเขียนรายงาน เพราะครูในโรงเรียนมีความถนัด หรือชำนาญต่างๆ กัน ถ้าได้ระดมสรรพกำลังจากความถนัดของแต่ละคนแล้วก็จะทำให้งานวิจัยมีคุณภาพยิ่งขึ้น เช่น ครูคณิตศาสตร์มีความถนัดในการคำนวณ การนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ครูบรรณารักษ์ช่วยดูการเขียนบรรณานุกรม ครูภาษาไทยช่วยตรวจสอบการสะกดคำครูภาษาอังกฤษช่วยด้านการอ่านเอกสารตำรา/งานวิจัยจากต่างประเทศ เป็นต้น การที่ครูต้องศึกษาค้นคว้าเนื้อหาวิชาที่ตนรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่อยู่ให้มากขึ้น

การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ สามารถกำหนดสาเหตุและที่ประเด็นปัญหาได้ชัดเจน เพื่อการแก้ปัญหาได้ตรงจุด ยกระดับมาตรฐานวิชาการโรงเรียนให้สูงขึ้น เช่น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้นไม่มีปัญหาในการเรียน

4. วงการศึกษา

ผลงานวิจัยในชั้นเรียน สามารถส่งไปยังสำนักงาน ก.ค. เพื่อขอเลื่อนระดับตำแหน่งทางวิชาการงานวิจัยที่ตีพิมพ์นอกจากจะได้รับการเผยแพร่โดยทั่วไปแล้ว จะเป็นการกระตุ้นให้มีการพัฒนาผลงานทางวิชาการอย่างไม่หยุดยั้ง ภาพลักษณ์ ของผู้มีอาชีพครูจะดีเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง จากการทำงานอย่างเป็นระบบมาโดยตลอด

